

MLADINSKA
LITERATURA
OTROCI S POSEBNIMI
POTREBAMI

*Različni,
podobni,
drugačni*

Mateja Lukič

Navodila za uporabo

Dragi vzgojitelj, draga vzgojiteljica!

Pred vami se nahaja priročnik za branje mladinske literature s tematiko posebnih potreb.

Inkluzija postaja vedno bolj razširjena, zato se otroci vedno pogostejše srečujejo z osebami s posebnimi potrebami. Ker želimo spodbuditi empatijo in razumevanje oseb s posebnimi potrebami pri otrocih, smo se odločili, da pripravimo dejavnosti, ki jih lahko izvajate v skupini ob branju kakovostnih knjig o posebnih potrebah.

Slikanico si najprej preberite sami in ugotovite, ali vam ustreza, saj je pomembno, da je knjiga všeč vam. Le tako boste lahko navdušenje nad njo predali tudi otrokom. V nadaljevanju vam bomo tudi na kratko predstavili posebne potrebe, ki so predstavljene v knjigah, da si boste lahko z opisi pomagali pri vprašanjih otrok o posebnih potrebah.

Dejavnosti in vprašanja lahko spremenite, razširite ali odvezamete. Pomembno pa je, da se o prebranem z otroki pogovorite in jim omogočite priložnost za postavljanje vprašanj. Če imate možnost, lahko povabite tudi osebo, ki ima posebne potrebe, da se otroci z njo spoznajo. Otroke spodbujajte, da iščejo tudi podobnosti med seboj in literarnimi junaki, saj čeprav so si v nekaterih stvareh različni, so si v mnogočem zelo podobni ali celo enaki.

Upamo, da vam bo priročnik v pomoč in da ga boste uporabljali pri svojem pedagoškem delu.

POSEBNE POTREBE

V Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP, 2011) so kot otroci s posebnimi potrebami navedeni:

- otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- gluhi in naglušni otroci,
- slepi in slabovidni otroci,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami,
- otroci z avtističnimi motnjami.

Otroci s posebnimi potrebami so v predšolskem okolju lahko usmerjeni v program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ali v prilagojeni program za predšolske otroke.

V programu za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo se izvaja dodatna strokovna pomoč kot pomoč za premagovanje primanjkljajev, ovir ali motenj in kot svetovalna storitev. Dodatna strokovna pomoč se izvaja individualno ali skupinsko, v oddelku ali izven oddelka.

Otroci z motnjami v duševnem razvoju

(knjiga Imam downov sindrom)

Motnja v duševnem razvoju je nevrološko pogojena motnja, ki nastopi pred dopolnjenim osemnajstim letom starosti ter se kaže v pomembno nižjih intelektualnih sposobnostih (sposobnost učenja, abstraktnega mišljenja, presojanja, razumevanja in reševanja problemov) in pomembnih odstopanjih prilagoditvenih sposobnosti (govor in komunikacija, skrb zase, samostojnost, socialne spretnosti, praktična znanja).

Glede na stopnjo motnje v duševnem razvoju ločimo otroke z lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju.

Otroci z govorno - jezikovnimi motnjami

(knjiga Izabela, - pravljica o princeski, ki je jecljala).

Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami imajo zmanjšano zmožnost usvajanja, razumevanja, izražanja in/ali smiselne uporabe govora, jezika in komunikacije. Težave se pojavljajo na spektru od lažje do težke motnje, lahko se pojavijo samostojno ali kot pridružene motnje. Motnje pomembno vplivajo na sporazumevanje, učenje, socialne odnose in čustvovanje.

Odstopanja govorno-jezikovne komunikacije se lahko pojavijo na enem ali več področjih:

- pragmatika,
- semantika
- sintaksa
- fonologija
- artikulacija
- fluentnost govora.

Gibalno ovirani otroci

(knjiga Veveriček posebne sorte)

Otroci s prirojenimi ali pridobljenimi okvarami gibalnega aparata, osrednjega ali perifernega živčevja imajo težave pri vključevanju v dejavnosti. Med skupino gibalno oviranih oseb razlikujemo med lažjo, zmerno, težjo in težko gibalno oviranostjo.

Otrok z lažjo gibalno oviranostjo ni odvisen od pripomočkov za gibanje, lahko pa potrebuje prilagoditve okolja in nalog. Težave se lahko pojavijo pri teku, daljši hoji, ravnotežju, koordinaciji gibanja in finomotoričnih opravilih.

Otrok z zmerno gibalno oviranostjo pogosto potrebuje pripomočke za gibanje (ortoze, prilagojena obuvala, bergle). Samostojno hodi znotraj zaprtih prostorov in na krajše razdalje. Pri zahtevnejših opravilih potrebuje pomoč. Spretnost rok je zmerno zmanjšana, lahko je uporabna le ena roka.

Otrok s težjo gibalno oviranostjo za gibanje potrebuje pripomočke (ortoza, hodulje, invalidski voziček, prilagojeno kolo). Lahko stopi na nogi ali s pripomočki prehodi kratke razdalje, vendar hoja ni funkcionalna. Spretnost rok je zelo zmanjšana, otrok je odvisen od fizične pomoči druge osebe.

Otrok s težko gibalno oviranostjo se lahko samostojno giblje le z električnim vozičkom, težave gibanja povzročajo popolno funkcionalno odvisnost. Lahko se delno samostojno hrani in pomaga pri osnovnih opravilih.

Otroci z avtističnimi motnjami

.(knjiga Luka je med nami)

Otroci z avtističnimi motnjami izkazujejo motnje na področjih socialne komunikacije in socialne interakcije (težave v verbalni in neverbalni komunikaciji, socialnih odnosih, čustvovanju) ter vedenja, interesov in aktivnosti (ponavljajoča se stereotipna gibanja, stereotipen govor, nagnjenost k rutinam, preokupiranost z interesnim področjem). Te težave se kažejo v zgodnjem otroštvu in pomembno vplivajo na delovanje na izobraževalnem, socialnem in izobraževalnem področju. Avtistične motnje se pojavljajo na kontinuumu in se lahko pojavijo skupaj z drugimi motnjami.

Ojoj, Boris (Weston, C)

Opis knjige: Živali v šoli nestrpno pričakujejo novega sošolca. Pridružil se jim bo medvedek. Ko pa ga spoznajo, ugotovijo, da je Boris strašno velik grizli. Ker se ga bojijo, mu ne dovolijo sodelovati v igri in kmalu je Boris v razredu povsem osamljen. Vse pa se spremeni, ko Boris reši ostale živali pred tropom zlobnih podgan.

Uvodna aktivnost:

Otroke razdelimo v pare. Vsak par mora poiskati vsaj 3 lastnosti v katerih sta si otroka podobna in vsaj 3 lastnosti, v katerih se razlikujeta med seboj.

Branje knjige

Vprašanja po branju:

- Kako se Boris razlikuje od drugih živali?
- Kako se počutijo živali, ko spoznajo Borisa? Po čem to sklepaš?
- Katere so podobnosti in razlike med Borisom in njegovimi sošolci?
- Razmisli o vedenju sošolcev do novega učenca. Oцени, kako bi se ob takem vedenju počutil ti.
- Predstavljalj si, da boste dobili novega sošolca. Kako bi mu pomagal, da bi se v vaši skupini dobro počutil?

Igra vlog:

Otroke prosimo za 3 prostovoljce. Vsi prostovoljci zapustijo igralnico in počakajo na hodniku. Ostalim otrokom podamo navodila, da otroka, ki bo prišel v skupino ne smejo spustiti v krog ali k igri in kot razlog navesti eno razliko med njima (npr. ne smeš se usesti poleg mene, ker imaš rjave lase). Prostovoljca pošljemo v skupino in mu naročimo, naj prosi otroke, da mu naredijo prostor v krogu/pri igri. Ko se vrnejo vsi prostovoljci, jih prosimo, da nam na plakatu počutja pokažejo, kako so se počutili. O tem kako so se počutili, ko so zavrnili sošolce, vprašamo tudi vrstnike. Spodbudimo diskusijo.

Imam downov sindrom (Kraljič, H.)

Opis knjige: V knjigi spremljamo prihod novega družinskega člana Nejca, ki ima downov sindrom. Spoznamo osnovne značilnosti oseb z downovim sindromom in življenje v družini z osebo z downovim sindromom. Nejc odrašča in se nauči veliko stvari, pri nekaterih pa potrebuje več pomoči.

Uvodna aktivnost:

Vsakemu otroku razdelimo po 1 nogavičko in jim naročimo, naj poiščejo pare. Nekaj otrok ostane brez para. Otroke vprašamo, ali so kdaj že obuli različne nogavice, zakaj to nekateri ljudje počnejo. Pokažemo jim sliko oseb, ki imajo obute različne nogavice in razložimo, da nas s tem želijo na nekaj opozoriti.

Branje knjige

Vprašanja po branju:

- Kakšni so otroci z downovim sindromom?
- Kakšne so razlike med Nejcem in njegovimi sošolci? V čem pa so si podobni?
- Kaj je bilo Nejcu težko? Pri katerih stvareh je potreboval pomoč?
- Kaj gre tebi zelo dobro in kje ti kdaj potrebuješ pomoč?
- Kako ti misliš, da bi morala ravnati Nejčeva učiteljica?
- Predstavljaš si, da si Nejčev brat ali sestra in nadaljuj zgodbo.

Aktivnosti po branju

Ogled videoposnetka Tak kot ti

(<https://www.youtube.com/watch?v=jS0KLj3rAzI>)

Diskusija o posnetku

Ustvarjanje skupne mavrice.

Mavrica je sestavljena iz različnih barv, prav tako kot smo si različni ljudje. Skupaj ustvarimo veliko mavrico, ki nas spominja na to, da je različnost lepa.

Izabela: pravljica o princeski, ki je jecljala (Akerman, B.)

Opis knjige: Izabela je ena izmed petih otrok kralja in kraljice. Izabela pri govoru jeclja, zato se njeni sorojenci ne želijo igrati z njo. Žalostna se začne pogovarjati s ptico in ugotovi, da lahko tekoče govori, kadar se pretvarja, da je nekdo drug. Za rojstni dan si izbere prav posebno darilo: Vsi njeni sorojenci morajo ves dan jecljati. Ko se drugi otroci norčujejo iz njih, kmalu ugotovijo, kako nepošteni so bili do Izabele. Skupaj napišejo pravila, ki jih morajo vsi upoštevati, če kdo jeclja.

Uvodna aktivnost:

Z otroki igramo pantomimo. Predstavimo besede (pravlјica, princeska, zmaj, rojstni dan, darilo).

Branje knjige

Vprašanja po branju:

- Ali si že kdaj želel kaj povedati, pa te drugi niso razumeli? Kaj se je takrat zgodilo? Kako si se počutil?
- Zakaj se otroci ne želijo igrati z Izabelo?
- Kaj ti misliš, da je najbolj pomagalo Izabeli?
- Primerjaj vedenje Izabelinih sorojencev pred in po rojstnodnevni zabavi.
- Zamisli si igro, pri kateri otrok, ki jeclja, ne bi imel težav.

Aktivnost po branju:

Otrokom povemo, da bomo danes tudi mi upoštevali Izabelino rojstnodnevno željo in bomo jecljali. Razdelimo se v 3 manjše skupine. V vsaki skupini 2 otroka jecljata, ostali pa ne. Otroka, ki jecljata, dobita nalogo, da otrokom razložita, kaj se bodo igrali (sestavljanje kock – živalski vrt, igra ali je kaj trden most, igra z lutkami – poustvarjanje pravlјice).

Po končani igri prosimo otroke, ki so jecljali, da nam povedo, kako so se počutili, če so jih drugi prekinjali. Otroci, ki niso jecljali, pa povedo, ali jim je bilo težko počakati, da nekdo pove do konca, kaj jim je bilo všeč in kaj ne.

Luka je med nami (Ely. L)

Opis knjige: Zgodbo pripoveduje Lukova sošolka. Luka je deček z avtizmom. Večkrat ne odgovori na vprašanje, ampak le ponavlja slišano, včasih ponavlja tudi za učiteljico. Nekega dne se pridruži sošolcem pri igri nogometa. Čeprav mu ne gre najboljšo, ga vsi sošolci spodbujajo. Luka nariše sliko nogometa. Lukova sošolka ugotovi, da za otroke s posebnimi potrebami lahko včasih prilagodimo pravila.

Uvodna aktivnost:

Z otroki igramo igro telefonček (uporabimo besede: različni, otroci, nogomet). Če otrok na koncu pove napačno besedo, se pogovorimo o tem, da včasih želimo povedati nekaj, nekdo pa razume to čisto drugače.

Branje knjige

Vprašanja po branju:

- Kakšen je Luka in kaj rad počne?
- Primerjaj Lukovo vedenje z vedenjem njegovih sošolcev.
- Ali morajo vedno za vse veljati enaka pravila in zakaj?
- Sestavi svojo zgodbo, v kateri si ti Lukov sošolec.

Aktivnost po branju:

Otrokom razložimo, da bomo danes kot papagaji. Vendar ne bomo samo ponavljali besede, ampak bomo ponavljali tudi s telesom. Razdelimo se v pare. Otroci se obrnejo drug proti drugemu. Eden izmed otrok začne izvajati različne gibe, drugi otrok v paru pa mora gibe posnemati (zrcaljenje). Otroka obrneta vlogi. Igramo se še igro barvice in radirke: prvi otrok (barvica) se premika po prostoru z izvajanjem različnih gibov, medtem ko drugi otrok (radirka) ponavlja vse gibe za njim in jih tako izbriše.

Vizualizacija: Predstavljaš si, da si v sobi kjer utripajo luči, je zelo glasna glasba, smrdi ker je nekdo prdnil. Kako bi se počutil v takšni sobi? Razložimo senzorno občutljivost oseb z avtizmom.

Veveriček posebne sorte (Makarovič, S.)

Opis knjige: V gozdu se je rodil veveriček, ki ni mogel skakati, saj je imel nekoliko drugačno tačko. Mamo je to zelo žalostilo. A ker veveriček Čopko ni skakal, si je poiskal druge hobije. Kmalu je postal najpametnejši veveriček v gozdu. Znal je peti, računati, razločevati liste dreves in napovedovati vreme.

Uvodna aktivnost:

Otroci se postavijo v kolono pred vrata. Vsak otrok mora odpreti in zapreti vrata za seboj, a pri tem ne sme uporabiti rok.

Branje knjige

Vprašanja po branju:

- V čem se Čopko razlikuje od drugih veveric?
- Zakaj mama Puhanka joka?
- Kako se ob tem počuti Čopko?
- Česa vsega se nauči Čopko? Zakaj tega ne znajo druge veverice?
- Kaj misliš, da bi se zgodilo, če bi se tudi Čopko le jokal, ker ni mogel plezati?
- Sestavi seznam aktivnosti, ki bi jih ti lahko počel, če bi imel poškodovano roko.

Aktivnost po branju:

Polovici otrok s pomočjo povojev ustvarimo različne fizične oviranosti (npr. povijemo dlani, eno roko povijemo k telesu, povijemo obe nogi skupaj) in jih usmerimo k igri v kotičkih. Po 10 minutah igre zamenjamo vloge. Potem se vrnemo na blazino, kjer odstranimo povoje.

Otroci povedo, kaj jim je bilo najtežje, kako so si pomagali sami in ali so za pomoč prosili druge. Vodimo razgovor o tem, kje v vsakdanjem življenju potrebujejo roke in noge (oblačenje, hranjenje, igra, umivanje...).

Pogovorimo se o tem, kako bi lahko oni pomagali prijatelju, ki bi imel težave z gibanjem.

Literatura

Akerman, B. (2009). *Izabela: pravljica o princeski, ki je jecljala* (p. 28). Fakulteta za socialno delo.

Ely, L. (2009). *Luka je med nami*. Damodar.

Kraljič, H. (2013). *Imam downov sindrom* (Vol. 5). Morfem.

Makarovič, S. (2007). *Veveriček posebne sorte* (1. izd.). Miš.

Weston, C. (2011). *Ojoj, Boris!* (1. natis). Tehniška založba Slovenije.